

Morfolojik Dönem İncelemesi Yöntemi ile Koruma Amaçlı İmar Planlarının Etki Değerlendirmesi: Alanya Tarihi Sur İçi Tophane Mahallesi

Impact Assessment of the Conservation Development Plans Using the Morphological Period Analysis Method: Alanya's Historical Fortified Tophane Neighbourhood

Büşra Nur Güleç Demirel¹ , Duygu Gökce²

öz

Tarihi ve kentsel sit alanı olarak kabul edilen, etrafları sur ile çevrili konut ağırlıklı yerleşim bölgelerinde koruma konusunun kapsamlı şekilde ele alınması oldukça önemlidir. Bu özellikteki yerleşim bölgelerinde, ikamet eden insanların değişen ihtiyaçları ve farklılaşan yaşam koşullarının yanı sıra, artan turistik faaliyetlerle de kültürel mirasın korunması ve geleceğe aktarılması zorlaşmaktadır. Dahası, kentsel koruma zorluğuna rağmen, bu bölgelerde morfojenetik ve analitik yaklaşımların desteği de tam anlamıyla görülememektedir. Bu bağlamda çalışma, bu tip yerleşkelerde morfolojik dönüşümü etkileyen dinamiklerin adaptasyon sürecindeki rolünün morfolojik dönem incelemesi yöntemiyle tespit etmeyi hedeflemektedir. Bu amaçla, birinci derece sit alanı olarak kabul edilen Alanya Tophane Sur İçi Bölgesi örneklem alanı olarak seçilmiş, bölgeye ait ulaşılabilen en eski tarihli harita olan 1974 yılından günümüze kadar geçirdiği morfolojik dönüşüm süreci incelenmiştir. Çalışmada, morfolojik dönüşüm birbirini takip eden üç yılın haritaları üzerinden takip edilmiştir: 1974-Bölgenin mevcut en eski haritası, 1999-Koruma Nizamnamesi Planı'nın açıklandığı yıl ve 2022-Mevcut imar planı. Turizm, iklim ve coğrafyaya uyum, değişen yaşam koşullarına adaptasyon, sosyokültürel dönüşüm gibi birçok parametrenin dönüşümde etkisi olsa da ilgili tarih aralıkları aynı zamanda bölgeye dair değişimin Alanya Koruma Amaçlı İmar Planı öncesi ve sonrası durumu hakkında karşılaştırmaya da imkân tanımıştır. Analizler sonucunda bölgede, koruma kararının yürürlüğe girdiği tarihin öncesi ve sonrası zaman dilimlerinde değişimin seyrinin farklı ilerlediği tespit edilmiştir. Bu bağlamda, özellikle 1999 Yılı İmar Planı etkisiyle, tespit edilen dönüşümdeki en belirgin fiziksel etkilerin azalan yeni yapılaşma oranı, artan niteliksiz yapı ekleri, kullanım dışı kalmış yapıların güney yönünde artan bölgesel yoğunluğu ve konutlar arası artan yaya ulaşımı geçirgenliği olduğu tespit edilmiştir. Sonuçlar, aynı zamanda, koruma amaçlı imar planı etkisinin morfolojik dönem incelemesi ile monitör edilebileceğini, fakat tarihi dokunun karakterine, geçirdiği dönüşümün süresine ve mekânsal ölçeğe bağlı olarak etkisinin farklı olabileceğini göstermiştir.

Anahtar Kelimeler: Morfolojik dönem, Kentsel dönüşüm, Tarihi konut dokusu, Kentsel koruma, Alanya

ABSTRACT

In the fortified historical urban settlements, especially those - dominantly residential and listed as historical urban conservation areas, it is crucial to take conservation more seriously. Due to changing requirements and living conditions of the local population as well as an increase in tourist activity, it is becoming more challenging to maintain and transfer on the cultural heritage of these areas. Besides, urban conservation lacks, despite being a challenging task, the support of morphogenetic and analytical approaches. Thus, this study aims to ascertain how the dynamics impacting the morphological transformation of the areas located in fortified historical settings play a part in the adaptation process through the morphological period analysis. For this purpose, Tophane Neighbourhood has been selected as a case study area as being the

¹ Corresponding Author: Mimarlık Bölümü, Sanat Tasarım ve Mimarlık Fakültesi, Düzce Üniversitesi, Düzce, Türkiye, busrademirel@duzce.edu.tr, 0000-0001-6409-4630

² Mimarlık Bölümü, Sanat Tasarım ve Mimarlık Fakültesi, Düzce Üniversitesi, Düzce, Türkiye, duygugokce@duzce.edu.tr, 0000-0001-7060-7447

first-degree listed conservation area in Alanya, Türkiye. On the earliest available map of the area, the morphological transformation process from 1974 to the present was analysed. The morphological transformation was traced over the maps of three consequent years: 1974-the oldest available map of the region; 1999-when the Conservation Ordinance Plan was announced; and 2022-its current zoning plan. Although tourism, the adaptation process to climate and geography, the changing lifestyles, and socio-cultural factors affect the transformation process, these years also allow us to compare it before and after the conservation-led zoning plan. The investigation revealed that the region's track of evolution varied between the day the protection decision was made and the months that followed. Given this, especially during the 1999 Development Plan, the most obvious physical effects identified on the transformation are as follows: the decreased new construction rate, the increased unqualified building mass and the regional density towards the South, and the permeability and connectivity of pedestrian access. The findings also demonstrate that morphological period analysis may be used to track the effects of conservation zoning plans; however, it has also demonstrated that these results may vary based on the character of the historical texture, the period of its transformation, and the spatial scale.

Keywords: Morphological period, Urban transformation, Historic house form, Urban conservation, Alanya

GİRİŞ

Tarihi yerleşim bölgeleri, zaman içerisinde değişen yaşam koşullarına ve sosyal gereksinimlere bağlı olarak, kentsel ve yapısal ölçekte çeşitli dönüşümler geçirmektedir. Tarihi alanlarda gözlenen bu dönüşümlerin tespit edilmesi ve dönüşüm dinamiklerinin belirlenmesi kentsel morfolojik analizlerle mümkün olmaktadır. Kentsel morfoloji, yerleşim alanlarının mekânsal karakterlerini ve konumlanışlarını, onu oluşturan bileşenlerini analiz ederek anlamayı sağlayan bir araştırma alanı olarak karşımıza çıkmaktadır (Hıdıroğlu, 2019). Bu özelliği sayesinde kent morfolojisi, kentsel dokuların değişim süreçlerinin belirlenmesinde, yapılarının tarihsel kökenlerinin çözümlenmesinde, günümüze aktarılmasında ve koruma çalışmalarında önemli bir değerlendirme yöntemi olarak kullanılmaktadır (Kubat ve Topçu, 2009).

Kent dokusunun ve kent kimliğinin önemli bir parçası olan tarihi bölgelerin gelecek kuşaklara aktararak korunması, nitelikli kent dokularına sahip ülkelerin önemli sorumluluklarındandır (Özden Örnek, 2006). Bu anlamda, nitelikli kent dokularını tanımlayan iki önemli kavramdan biri 'tarihi sit alanı' kavramıdır. 'Bir tarihi olayla ilgili olan ya da önemli tarihi olayların geçtiği alanlar olarak tanımlanır. Diğeri ise 'kentsel sit alanı' olup, 'eski kentlerin uyumlu düzenini, mimari bütünlüğünü, donatılarını koruyabilmiş sokaklar, mahalleler ve alanlar' olarak tarif edilmektedir (Ahunbay, 1996, s.27). Tarihi bir yerleşim bölgesinin, 'tarihi kentsel sit alanı' olarak ilan edilmesi ve bölgedeki kültür ve tabiat varlıklarının korunması için yapılacak müdahalelerin koruma amaçlı imar planları ile plan notlarına bağlanması, bu sorumluluğun yerine getirilmesini sağlayan en etkili araçlardan biridir, ve maalesef planlama düzenlemesine rağmen tarihi çevrelerde yıkım kaçınılmazdır (Taşmektepligil ve Polat, 2021) Tarihi kentsel sit alanı statüsündeki bir bölgede, koruma amaçlı imar planlarına aykırı müdahaleler ya da alınan plan kararlarının bölge için yetersiz kalması, bölgenin tarihi gelişim sürecinde değişim ve dönüşümü sınırlandırıcı bir rol oynar. Bu dönüşümü tetikleyici etmenlerin anlaşılması, gelecek planlama dönemlerinde özellikle tarihi koruma alanlarında dönüşümün kontrollü bir şekilde gerçekleşmesi açısından önemlidir. Kent formundaki tarihsel değişimlerin tespiti amacıyla yapılmış mevcut çalışmaların (Örneğin; Akyüz Levi ve Genç, 2018; Küçük Çalışkan ve Kubat, 2016; Önge, 2018; Sakar ve Ünlü, 2018; Yetiş ve Turcan, 2018) ağırlıklı olarak tarihi kent merkezlerindeki geleneksel doku üzerine odaklandığı, eski dokuya eklenen yeni yapılaşmaların morfolojik analizi üzerinde durulduğu görülmektedir. Fakat, kentsel koruma olgusu teori ve uygulamada morfogenetik ve analitik yaklaşımlarla yeterince desteklenmemiş ve çalışmalar Avrupa şehirleriyle sınırlı kalmıştır (Whitehand ve Gu, 2007). Bu çalışmalarda belirgin bir şekilde öne çıkan yöntemin farklı dönem haritaları referans alınarak tarihi dokunun üst ölçekteki büyüme ve gelişme yönlerinin tespit edilmesidir. İlgili çalışmaların ağırlıklı amacının süreç içerisinde yapılan müdahalelerin kent dokusuna olan etkisinin belirlenmesi olduğunu söylenebilir.

Bu çalışmada ise farklı olarak, sistematik olarak yerleşkenin geçirdiği dönüşümün morfolojik süreç üzerinden belirlenen dönemlere paralel olarak incelenecek, kentsel dönüşümle birlikte, restorasyon ve koruma amaçlı projelerin geliştirilebilme durumu tartışmaya açılacaktır. Başka bir deyişle, koruma amaçlı imar planı etkisiyle kontrol altına alınması beklenen dönüşüm sürecinin özellikle sur içinde oldukları için daha da kısıtlanan tarihi kentsel yerleşkelerin nasıl etkilendiğinin morfolojik dönem analizi yöntemi ile tespit edilmesi amaçlanmaktadır. Bu bağlamda çalışma alanı olarak, 1987 yılında Tarihi Kentsel Sit Alanı ve I. Derece Arkeolojik ve Doğal Sit Alanı olarak ilan edilmiş, Alanya Kaleiçi Bölgesi'ndeki Tophane Mahallesi seçilmiştir. 1999 tarihinde yürürlüğe giren Alanya Kalesi Koruma Amaçlı İmar Planı özelinde, bölgenin geçirdiği dönüşüm süreci incelenmiştir.

Çalışmanın bundan sonraki bölümlerinde, öncelikle tarihi kentler ile ilişkili olarak koruma amaçlı imar planlarının rolü ve morfolojik dönem incelemelerine ilişkin kavramsal çerçeveye yer verilecektir. Ardından, çalışma alanı olarak seçilen bölgenin karakteristik özellikleri aktararak, morfolojik dönem incelemesi yapılacaktır. Yöntem bölümünü takiben, modernleşmenin ve çağdaş yaşam koşullarının tarihi konut alanlarında kentsel ve yapısal ölçekteki yansımaları ve bu yansımaların Alanya Kalesi Koruma Amaçlı İmar Planı kararları ile olan ilişkisi yapılan, yapı yoğunluğu, yapı-parcel oranı, yol bağlantı ve kullanım dışı kalmış yapıların analizleriyle tespit edilecektir. Bu tespit verileri sayesinde tarihi sit alanlarında kabul edilen koruma kararlarının morfolojik dönüşüm üzerindeki etkisi görülebilecektir.

1. Kavramsal Çerçeve

1.1. Koruma Amaçlı İmar Planları Etkisinde Morfolojik Dönüşüm

Nitelikli tarihsel dokuya sahip olan kentlerde, kültür varlıklarının zaman içerisinde zarar görmesi ve/veya kaybolması endişesi koruma fikrinin doğmasına sebep olmuştur. Koruma fikrinin hayata geçirilmesindeki en önemli yöntem olan *koruma amaçlı imar planı* kavramı, 1970'lerde Türkiye'de gündem olmaya başlamıştır (Özden Örnek, 2006; Yenigün Ölmez, 2021). Fakat, koruma amaçlı imar planları, planlama düzeninde özerk çalışan sistemlerdir (Taşmektepligil ve Polat, 2021). Diğer bir deyişle bağımsızdırlar. Üst ölçeklerdeki planlarla ilişkileri net olmadığından, koruma amaçlı imar planı ilan edilerek sit alanı olarak kabul edilmiş tarihi bölgelerin, zaman içerisinde geçirdiği değişimlerde koruma kararlarının etkisinin tespit edilmesi, plan kararlarının işlevselliğinin değerlendirilebilmesine olanak sağlayan önemli bir çalışma alanıdır. Ancak, koruma sorumluluğunda yapılan planlamalarda da kentin tarihsel gelişim sürecinin içinde bulunduğu kent dokusuyla birlikte oluşturduğu doğal bütünlük göz ardı edilmektedir (Whitehand, 2007). Bu tespit çalışmasının yapılabilmesi ise, tarihi sit alanlarının koruma kararlarından önceki ve sonraki fiziki durumlarının karşılaştırmalı olarak analiz edilmesi ile mümkündür.

Bu amaçla, sanayileşmenin beraberinde getirdiği kırdan kente göç ile yaşanan nüfus artışı, yeni ulaşım araçlarına olan gereksinimler ve çağdaş yaşam koşullarına uyum sağlamak vb. sebeplerden dolayı koruma kararı ile sit alanı ilan edilmiş tarihi kent merkezleri üzerine yapılan çalışmalarda son yıllarda artış gözlenmiştir. Yapılan literatür taramasında bu alanda yapılan çalışmaların ağırlıklı olarak, farklı tarihlere yürürlüğe giren plan kararlarının bir bölgenin morfolojik dönüşümündeki etkisinin analiz edilmesi üzerine odaklandığı görülmüştür (Örneğin; Ekici ve Güçhan, 2022; Büyükgüllü ve Eres, 2022; Hıdıroğlu, 2019). Genellikle de kent morfolojisi ve tipolojik karakterin nasıl etkilendiği tartışılmıştır (Örneğin, Sınmaz ve Özdemir, 2016). Ayrıca kentsel sit alanlarında ilan edilen koruma planlarının uygulamada ne derece başarılı olduğu üzerine ve koruma kararlarındaki sorunların tespitinin yapıldığı çalışmalar (Örneğin, Özgür ve Kocatürk, 2018; Yetiş ve Turcan, 2018; Yenigün Ölmez, 2021) da bulunmaktadır. Yapılmış bu çalışmalarda dönüşümde plan kararlarının yanı sıra devlet politikalarının ve yerel yönetimlerin etkisinin de büyük olduğu vurgulanmış, plan kararlarının çoğu zaman yönlendirici nitelikte olduğu ve yetersiz kaldığı durumlarda ilave kararlarla desteklenmesi gerektiği sonucuna

varılmıştır. Ek olarak, koruma amaçlı imar planlarındaki yapılaşma ile ilgili kararların, tarihi dokunun doğru bir şekilde korunması ve kültür varlığı niteliklerinin sürdürülebilmesi için başlıca araçlardan olduğu vurgusu yapılarak, planların etkisiyle tarihi kentsel sit alanlarındaki geleneksel doku içerisinde yeni yapılaşma kararları değerlendirilmiştir (Akyüz Levi ve Genç, 2018; Yücel, 1979).

1.2. Koruma Planlamasına Morfolojik Yaklaşım

Yukarıda da bahsedildiği üzere, bir kentsel dokunun tarih boyunca geçirdiği değişimler, geçmişe dönük planların, yapısal biçimlerin ve dokuların izi sürülerek analiz ve tespit edilebilir. Kent ve mekân üzerine morfolojik analiz yöntemlerinin kent planları üzerinde uygulanması konusunda dünya literatüründe özellikle 20. yüzyılın ikinci yarısından sonra çeşitli çalışmalarda izlenen İngiliz, İtalyan ve Fransız kökenleri başta olmak üzere farklı yaklaşımlara rastlanmaktadır (Chen ve Thwaites, 2013; Sınmaz ve Özdemir, 2016). Bu yaklaşımlara örnek olarak, planlama ölçeğinde öne çıkan, M.R.G. Conzen ile başlayıp Whitehand, M.P. Conzen ve Bark ile geliştirilen İngiliz ekolü ve diğer yanda, mimari ölçekten başlayıp kentsel ölçeğe doğru ilerleyen tipolojik süreç incelemelerini benimseyen Muratori, Cannigia, Mafei ve Cataldi ile sürdürülmüş İtalyan ekolü verilebilir (Zafer Cömert ve Önal Hoşkara, 2018).

Kent bilimi alanında ortaya atılmış, farklı birçok ekol ve yöntem arasından, alanın önemli isimlerden olan Caniggia ve Conzen'in bu konuya odaklanan çalışmaları şehirlerin gelişim süreçlerini inceleyerek, kent tasarım kuramı için bir altlık oluşturmuştur (Chen ve Thwaites, 2013). İtalyan ekolünden Caniggia; bina, bina grupları, şehir ve bölge olmak üzere dört unsur olarak ele aldığı yapıyı çevreyi, her birinin kendi içinde birer organizmaya sahip olduğu birçok birimin bir araya gelerek yeni bir organizma oluşturması şeklinde tanımlamaktadır (Caniggia ve Maffei, 1979). İngiliz ekolünden Conzen (1960) ise, 'kent-planı analizi' yönteminde, kent kurgusunu caddeler, parseller ve binalar olmak üzere üç temel öge üzerinden tanımlar ve bu üç öğenin kent bağlamında birbiri içine ilişkili ve analiz edilebilir olma durumundan bahseder (Gürer, 2016; Whitehand, 2007). Aynı zamanda kent morfolojisi çalışmalarının kuramsal alt yapısını oluşturması bakımından, M.R.G. Conzen'in tarihi kent haritalarını karşılaştırarak kentlerin fiziksel değişiminin belirlenmesine dayanan çalışmaları da oldukça önemlidir (Conzen, 1960; Kubat ve Topçu, 2009; Whitehand, 2007).

M.R.G. Conzen tarafından geliştirilen "kent-plan çözümülemesi" yönteminden yararlanılarak, tarihi kent merkezlerinin fiziksel dokuda meydana gelen değişimleri, yapılaşma dokusu, arazi kullanım durumu ve hâlihazır harita analizleri ile tarihsel süreç içerisinde kentsel karakterin değişimini ortaya koymayı amaçlayan çalışmalarda, incelenen alanlar için geleceğe yönelik alınacak yeni kararlarla mekânsal olarak farklılaşmasının mümkün olduğu tespitlerinin yapıldığı görülmüştür (Sakar ve Ünlü, 2018). Bu bağlamda, var olan dokunun dönüşüm sürecinin incelenmesi ve yeni mekânsal düzenlemelerde referans olarak alınması son yıllarda yapılan çalışmalarda (Gokce ve Chen, 2018, 2019; Güneş ve Gökce, 2022; Güngör ve Gökce, 2022) özellikle vurgulanmaya başlamıştır. Bu sebeple, bu çalışmada da, kronolojik düzende ilişkilerin sistematik olarak anlaşılmasını sağlayan morfolojik dönem incelemesi yöntem olarak ele alınmıştır. Morfolojik dönem terimi Conzen terminolojisine göre bir kent veya belirli bir kent dokusu üzerinde tanımlanabilir bir morfolojik etkiye sahip olan herhangi bir kültürel dönem olarak tanımlanır (ISUF Glossary, t.y.). Ortaya çıkan formlar, o uygarlığın sosyoekonomik gereksinimlerini yansıtacak ve sonraki toplumların gereksinimlerine bağlı olarak, belirli kalıntı unsurları çeşitli derecelerde koruyacaktır (ISUF Glossary, t.y.; Conzen, 1988). Buradan yola çıkarak, değişimin ve arkasındaki aktörlerin sistematik olarak karşılaştırılarak etkisi hissedilir dönemler üzerinden ele alınması aynı zamanda bu çalışma kapsamında araştırma ve uygulama arasında köprü kurabilecek alt yapıyı kurgulamaya fırsat yaratacaktır.

2. Örneklem

2.1. Çalışmanın Önemi

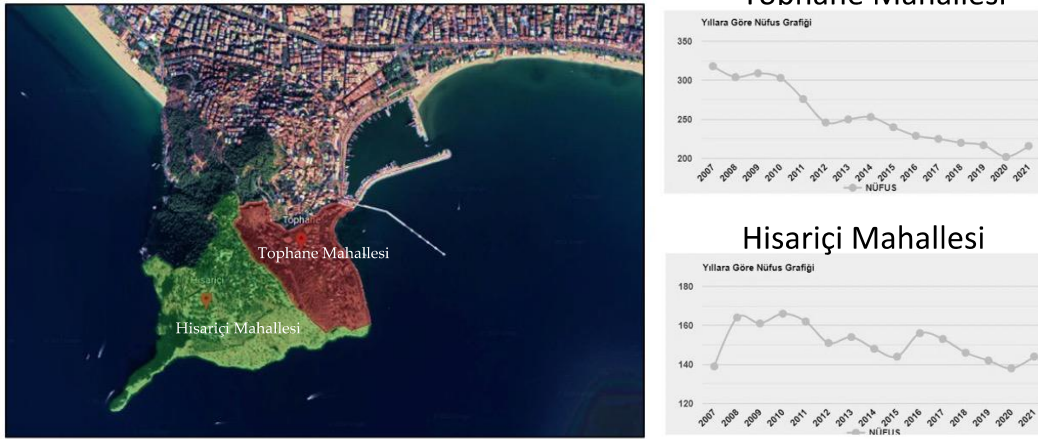
Kent morfolojisi üzerinden dönem ve karakter incelemesi yapan araştırmalara genel olarak Avrupa kökenli çalışmalarda daha çok rastlamak mümkün olsa da (Whitehand ve Gu, 2007), Türkiye’de de benzer çalışmalar başlamıştır (Sakar ve Ünlü, 2018; Tanyeli, 1987). Özellikle ülkemizde 2015 yılı ve sonrasında morfolojik ve tipolojik dönüşüm süreçlerinin birlikte irdelenmeye başlanmasıyla, dönüşümün kültürel bellekteki rolü daha da anlaşılabilir hale gelmiş ve yeni yapılacak müdahalelere yol gösterici olabilme ihtimalleri tartışmaya açılmıştır.

Türkiye’de bu alanda yapılan çalışmaların artırılması gerekliliği önem taşımakta olup, örnek teşkil etmesi açısından, Alanya Tophane Mahallesi seçilmiştir. Mahalle tarihi geçmişiyle önemli konut dokusuna sahip bir bölge olmakla birlikte, modern yaşam koşullarına adaptasyon sürecinde çeşitli dönüşümler geçirmiş kent içerisindeki varlığını korumaya çalışmaktadır. Ek olarak, bir Türkiye kentinde, kent karakterinin incelenmesi, kent dokusundaki dönüşüm trendlerinin tespiti ve planlanan dönüşüm süreçlerinde yönlendirici olabilme potansiyeli açısından da bahsi geçen bölgede hedeflenen bu çalışma önemlidir.

Seçilen çalışma alanı üzerine yapılan literatür taramasında, yapısal ve kentsel ölçekte veriler sunan çeşitli kaynaklara (Konyalı, 1946; Lloyd ve Rice, 1964; Şener, 1984) erişim sağlanmıştır. Tarihi Tophane Mahallesi’nde bulunan geleneksel Alanya evlerinin cephe düzenlerini konu alan çalışma (Halaç & Demir, 2017), Tophane Mahallesi’nde yer alan Müftüoğlu Evi’nin restorasyon projesinin hazırlandığı (Hacıkura, 2000) ve Kaleiçi Bölgesi’ndeki tarihi konut dokusunu yapı ölçeğinde ele alan tez çalışmaları (Kapancı, 2008) alanın hem tarihsel sürecine ilişkin yazılı kaynak boşluğunu doldurmada hem de hazırlanmış rölöve verileri ile yapı ölçeğinde araştırmacılara önemli veriler sunmaktadır. Ancak yapılan literatür taramasında bölgenin tarihsel sürecinin, morfolojik dönem incelemesi yapılarak analiz edildiği herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu anlamda yapılan çalışma özgünlüğü ve literatürdeki boşluğu doldurma çabasıyla dolaylı olarak önemlidir. Aşağıda önce çalışma alanı içerisinde seçilen bölge tanıtılacak daha sonra da morfolojik dönem incelemesine ilişkin süreç incelenecektir.

2.2. Çalışma Alanının Belirlenmesi

Çalışma alanı, Türkiye’nin Akdeniz Bölgesi’nde Antalya ili, Alanya ilçesi sınırlarında bulunmaktadır. Alanya Kalesi 260 m rakıma sahip bir yarımada üzerinde konumlanmaktadır. Arazinin sahip olduğu eğim nedeniyle limandan bakıldığında panoramik bir görüntü sunan surlar, yarımadaı tamamen kuşatmakta ve sur içinde kalan yerleşim “Kaleiçi” olarak adlandırılmaktadır (Şekil 1). Günümüzde 1. Derece Arkeolojik, Doğal, Tarihi ve Kentsel Sit Alanı ilan edilmiş Alanya Kale Bölgesi, hem kültür varlığı niteliğinde hem de geleneksel yapı niteliğinde sivil mimarlık örneklerini içinde bulunduran bir bölgedir (Kapancı, 2008). Zaman içerisinde bu yapısal çeşitliliğe eklenen yeni yapılarla birlikte bölge, farklı özellikteki birçok yapıya ev sahipliği yapar konuma gelmiştir.

Şekil 1: Alanya Tophane (kırmızı) ve Hisariçi (yeşil) Mahalleleri sınırları ve mahallelerin yıllara (2007-2021) göre nüfus dağılım grafikleri (Kaynak: <https://www.nufusune.com/alanya-ilce-nufusu-antalya>).

Kale surları ile çevrili bölgede Hisariçi ve Tophane mahalleleri bulunmaktadır (Şekil 1). Bu mahallelerden, coğrafi olarak elverişsiz bir topoğrafyaya sahip Hisariçi Mahallesi'nin yerleşim alanı ve nüfus yoğunluğu Tophane Mahallesi'ne kıyasla daha düşüktür. Geleneksel Alanya konut tiplerine ev sahipliği yapması ve yıllar içerisinde belirgin bir azalma gözlenirse de Hisariçi Mahallesi'ne göre nüfusunun fazla olması sebebi ile, çalışma alanı olarak Tophane Mahallesi seçilmiştir (Şekil 2).

Şekil 2: Tophane Mahallesi yapılaşma dokusu (Kaynak: <https://www.alanya.bel.tr/S/471/Tophane>).

Kaleiçi'nin deniz seviyesine en yakın ve manzara yönüne konumlanmış bir konut bölgesi olan Tophane Mahallesi, çevrede Alanya tarihi kent dokusunun bir bütün olarak görülebildiği az sayıdaki yerlerden biridir. Sur içi bölgesinin doğu kısmında, denize hâkim bir alanda yer alan mahallede, yaklaşık %60'lık bir eğim söz konusu olduğundan yapılar arası örgütlü bir sokak dokusuna rastlamak mümkün değildir. Bu nedenle bölgede araç kullanımı kısıtlanmış, ulaşım dar yaya yolları ve merdivenlerle sağlanmaktadır (Şekil 3).

Şekil 3: Tophane Mahallesi araç geçişinin kısıtlandığı giriş bölgesi (sol) ve iç sokak dokusu (orta ve sağ)
(Fotoğraflar: Yazarlar tarafından)

Mahalle sınırları içinde bulunan karakol, cami, muhtarlık gibi kamusal yapılara ulaşım haricinde, bölgeye araçların giriş kontrolü kuzey surları üzerinde bulunan tonozlu bir giriş ile sağlanmakta, araçlar bu girişin dışına park edildikten sonra alan içinde yaya olarak ulaşımına devam edilmektedir. Çalışmanın ilerleyen bölümlerinde de değinileceği üzere, günümüz yaşam koşullarına olumlu cevaplar veremeyen bu ulaşım ağı, süreç içerisinde bölgede gözlenen yapısal değişimlerin önemli etken sebeplerinden biri olarak tespit edilmiştir.

Bölgede yerleşim arazisinin eğimli olması nedeniyle konutlar ön cepheden bakıldığında çok katlı olarak gözükmektedir. Bu durum yapının oturumu için uygun toprak miktarının az olması sebebiyle bazı yerlerde, evlerin birbirine bitişik ve birbirinin üstüne binmiş gibi konumlanmış olmasından kaynaklanmaktadır. Bölgedeki bu mecburi sıkışık konut dokusunda, alt kattaki evin damının üst kattaki evin gezinti yeri ve çamaşırılığı olarak kullanıldığı durumlar ortaya çıkmıştır (Hacıkura, 2002; Konyalı, 1946). Konum ve coğrafi özelliklerin yanı sıra bölgede Akdeniz ikliminin yaşanması, kışın yağışlı ve nemli, yazın kurak ve oldukça sıcak olması gibi iklimsel özelliklerde bölgenin yapısal dönüşümüne yön vermiştir. Tüm bu verilerin ışığında bir sonraki bölümde bölgenin geçirdiği tarihsel sürece ilişkin olarak, morfolojik dönem incelemesi yapılacaktır.

2.3. Alanya Tophane Mahallesi Sur İçi Bölgesi Morfolojik Dönemlerinin Belirlenmesi

Alanya ve çevresi, tarihsel süreçte Doğu Roma, Bizans, Anadolu Selçuklu (1221-1471) ve Osmanlı (1471-1923) gibi birçok farklı medeniyete ev sahipliği yapmış, 20.yüzyılın ikinci yarısından sonra ise değeri artarak giden günümüzün önemli turizm merkezlerinden biri haline gelmiştir (Palaz, 2010). Kuzeyi Toros Dağları, güneyi Akdeniz ile çevrili olan bu bölge, coğrafi özellikleri sebebi ile denizden ve karadan ulaşılması zor bir konumdadır ve bu özelliğinden dolayı tarih boyunca güvenli bir savunma ve yerleşim alanı olarak medeniyetlerce tercih edilmiştir. MÖ. 48 yılında Sezar tarafından ele geçirilen Alanya'da, Arap akınlarına karşı korunmak amacıyla kale ve kilise yapımına öncelik verilmiştir (Demir, 2004). MÖ.27-MS.192 yıllarında bölge, Roma'ya bağlanmış, 645-653 yıllarında Şam valisi Muaviye, Kıbrıs'ı ele geçirerek bölgeye hâkim olmuştur. Alanya MS. 661-750 yılları arasında Emevi hakimiyetinde, 1221 yılına kadar doğrudan ve dolaylı olarak Abbasilerin etkisi altında kalmıştır. 1071 Malazgirt Savaşı'ndan sonra ise, Türkler'in bölgede devamlı bir hakimiyet dönemi başlamıştır (Demir, 2004). Günümüzde Cilvarda Burnu üzerinde yer alan manastır, kilise ve darphane ve İçkale'de yer alan Bizans Kilisesi, Selçuklular dönemi öncesinde inşa edilmiş yapılardan bazılarıdır (Kapancı, 2008).

Tarihsel süreçte Alanya'daki ilk iskân yeri olan Kaleiçi Bölgesi'nde, yüzyıllar boyunca dışı kapalı bir yaşam hâkim olmuştur. Bu bölgede bulunan Tophane ve Hisariçi Mahalleleri, özellikle Selçuklular'ın bölgeyi fethetmesinden sonra yerleşim yeri olarak daha çok tercih edilmeye başlamıştır (Konyalı, 1946). Bölgenin yerleşim yeri olma özelliğinin çok eski tarihlere dayandığı, Piri Reis'in 1523 tarihli Akdeniz haritasında, konut bölgesi olduğu gözlenen Alanya yarımadası tasvirinden de açıkça anlaşılmaktadır (Evcı, 1993). Bölgedeki, inşa tarihlerinin özelliklerini tamamıyla yansıtan 19.yüzyıl sonu 20.yüzyıl başlarına tarihlenen mevcut geleneksel konut mimarisi, kültürel miras açısından oldukça önemlidir. 19.yüzyıl sonlarında kentteki nüfus artışı, geçim kaynağı olarak tarım ve turizmin tercih edilir olması ve Kaleiçi Bölgesi'nin topografik yapısından kaynaklı yapıların sık yerleşmesi gibi sebepler, Cumhuriyet döneminde sur dışındaki ve deniz seviyesindeki alanlarda yapılaşmanın ve yerleşimin başlamasında etkili olmuştur (Kapancı, 2008).

Bölgede yapılmış koruma çalışmaları ise, kültürel mirasın devamlılığını sağlamak açısından önemlidir. Çeşitli tarihlerde alınmış kararlar ve hazırlanmış planlar bölgenin bugünkü haline ulaşmasında olumlu ve olumsuz etkilerde bulunmuştur. Çalışma alanındaki ilk tespit çalışmaları 1974 yılında Turizm ve Tanıtım Bakanlığı öncülüğünde ODTÜ Restorasyon Bölümü tarafından yapılmış, çalışma kapsamında Tophane Mahallesi'ndeki 50 adet yapı kültür varlığı olarak tescil edilmiştir (Hacıkura, 2002). 1987 tarihinde alınan karar doğrultusunda, Alanya Kalesi'nin sit sınırları belirlenmiş, bu kararla birlikte bölgede bulunan taşınmaz kültür varlıklarının tesciline devam edilmiştir. Yine bu kararla birlikte alanın tarihi-kentsel sit alanı olarak sınırlarının belirlenmesi, tespit edilen harabe durumundaki yapıların yeniden inşa edilmesi, bölgede yıkılmış olan fakat temel iz ve kalıntıları bulunan parsellerde eski yapının hacmi ölçüsünde yeni yapılaşmaya, projenin Bölge Kurulu'ndan geçmesi halinde izin verilmesi mümkün olmuştur. Bu kararlar sonucu yapılan planlar doğrultusunda yapılaşma ile alanın özelliği bozulmaya başlamıştır.

İstenmeyen sonuçlar doğurduğundan durdurulan bu kararın yerine 1999 yılında yeni bir plan düzenlemesi yapılmış ve Alanya Kalesi Koruma Amaçlı İmar Planı olarak kabul edilmiştir (Hacıkura, 2002). Bölgedeki kültür varlıklarının korunması ve iyileştirilmesi amacıyla kabul edilen bu plan kapsamında; ulaşım, alanlar, kullanımlar, yapılar, kentsel mobilya elemanları ve çeşitli hususlar olmak üzere altı madde halinde kararlar alınmıştır (www.alanya.bel.tr). Plan kararlarının 'ulaşım' maddesinde taşıt yolları, yaya yolları, bakı terasları, yollar ve meydanlar olmak üzere dört alt başlıkta çeşitli hükümler yer almaktadır. Ulaşım konusunda alınan 'bölgede araç ya da yaya trafiği için yeni yolların oluşturulmaması, buna karşın mevcut yol ve patikaların kullanılabilir hale getirilmesi', 'motorlu araç trafiğinin Tophane Mahallesi içine alınmaması ancak belirli bir otopark alanının oluşturulması' gibi ifadelerle tanımlanmış kararlar bölgenin kültür mirası dokusunun korunması açısından oldukça önemlidir. 'Alanlar' başlığı ise; birinci derece arkeolojik alanlar, birinci derece doğal sit alanları, kentsel sit alanları ve mezarlıklar şeklinde detaylandırılmıştır. Plan kararlarının 'kullanımlar' maddesi turistik kullanımlar, kültürel etkinlik alanları ve yönetim yapıları şeklinde üç alt başlığa ayrılmıştır. Dördüncü madde olan 'yapılar' başlığı altında ise; müdahale biçimleri, yapı nitelikleri ve yeni yapılar alt başlıkları yer almaktadır. 'Yapılar' maddesinde yer alan yeni yapılaşmaya izin verilmemesi, kültür varlığı niteliğindeki sivil mimarlık örneği ve geleneksel sivil mimarlık örneği niteliğindeki yapıların korunması, çevreyle uyumsuz yapıların ve eklerin kaldırılması ve çevreyle uyumlu hale dönüştürülebilecek yapılara düzenleme getirilmesi gibi kararlar, bölgenin yanlış kararlarla bozulmuş niteliğinin kısmen geri kazandırılması ve olumsuz yeni müdahalelerin engellenmesinin temini açısından önemlidir. Yukarıdaki incelemede görüldüğü üzere, Tophane Mahallesi'ndeki değişimler belirgin olarak turizm faaliyetlerin artması ve Alanya Kalesi Koruma Amaçlı İmar Planı etkisi ile meydana gelen değişimler özelinde gerçekleşmiş ve günümüzdeki halini almıştır. Bu bağlamda, bu çalışmada 1974, 1999 ve 2022 olmak üzere 3 temel morfolojik dönem üzerinden analizler yapılacaktır. 1974 ve 2022 yılları aynı zamanda

1999 yılı planlamasının öncesi ve sonrası karşılaştırmasının yapılmasına imkân verecektir. İlgili üç döneme ilişkin yapılacak analizlerin içeriği aşağıdaki bölümde detaylı olarak ilgili kavramsal çerçeve ile açıklanacaktır.

3. Materyal ve Yöntem

Yukarıdaki bölümde belirlenen üç morfolojik döneme ilişkin yapılacak arşiv araştırması bu çalışma kapsamında yapılacak analizlerin temelini oluşturmaktadır. Tarihi Tophane Mahallesi için yapılan mekânsal analizler, üstte de açıklandığı üzere, 48 yıllık zaman dilimi içerisinde 1974, 1999 ve 2022 olmak üzere üç farklı döneme tarihlenen harita verileri referans alınarak elde edilmiştir. Bölgeye ait ulaşılabilen en eski kaynak harita, üstte de belirtildiği üzere, Hasan Şener'in 'Alanya'da geleneksel konutlar' isimli çalışmasından elde edilen 1974 tarihli haritadır (Şener, 1984). Bölge için bir kırılma noktası olarak kabul edilebilecek 'Alanya Kalesi Koruma Amaçlı İmar Planı'nın oluşturulduğu 1999 tarihli harita ve güncel 2022 halihazır haritası ise Alanya Belediyesi İmar Müdürlüğü'nden elde edilmiştir.

1974 tarihli haritanın analiz edilmesi amacıyla, bölge üzerinde mevcut yapıları belirten bir lejant oluşturulmuştur. 1999 haritasında ise yapılar; kültür varlığı ve geleneksel yapı niteliğinde sivil mimarlık örnekleri, düzenleme gelecek ve kaldırılacak yeni yapılar ve harabe yapılar şeklinde kategorize edilerek gruplandırılmışlardır. Bu gruplandırma sayesinde 1974-1999 yılları arasındaki 25 yıllık süreçte, varlığını koruyan yapılar, bölgeye sonradan eklenen yapılar hakkında durum tespiti yapılabilmektedir. Günümüz güncelliğindeki 2022 haritası üzerinde de benzer bir çalışma yapılmış ve mevcut yapılar belirlenmiştir.

Erişimi sağlanmış üç harita verileri değerlendirmeye alındığında bölgenin, araştırma kapsamındaki döneminin yapısal olarak morfolojik incelemesini yapmak mümkün olmuştur. Morfolojik değişimin verilere dayandırılabilmesi ve görselleştirilmesi için yapı yoğunluğu analizi, yapı-parcel oranı analizi ve yol bağlantı analizleri yapılmıştır. Yaklaşık 50 yıl süren yapım faaliyetlerinin tespiti için yapılan yapı yoğunluk analizinde, çalışma alanı sınırları içerisinde bölgesel farklılaşmalar ve bu farklılaşmaların etken sebepleri üzerinden değerlendirmeler yapılmıştır. Süreç içerisinde bölgedeki yapılaşma faaliyetlerinin parcel sınırları ile olan ilişkisinin tespiti için yapılan yapı-parcel oranı analizi, her haritada aynı konuma denk gelecek şekilde seçilen bölgede gözlenen değişimler üzerinden değerlendirilmiştir. Bölgenin 1974 yılından günümüze kadar geçirdiği tarihsel süreçte yol bağlantılarının değişimine ilişkin karşılaştırma yapmak amacıyla, yol analiz haritaları çıkarılmıştır. Artan ya da azalan yol bağlantılarının sebepleri üzerinde de durulmuştur. Son olarak zaman içerisinde kullanım dışı kalarak harabe haline gelmiş yapıların tespit edildiği harita ile yol bağlantı analiz haritası karşılaştırılarak ayrı haritalar oluşturulmuş ve bu sayede terk edilerek kullanılamaz hale gelmiş yapılar ve bu durumun etken sebepleri üzerine çıkarımlar yapılmıştır.

4. Analizler

Bu bölümde, çalışmanın yöntem kısmında açıklanan; yapısal ve bölgesel yoğunluk analizi, yapı-parcel oranı, yol bağlantıları ile harabe yapı analizleri sırasıyla tespit edilen morfolojik dönemler üzerinden karşılaştırmalı olarak incelenecektir.

Şekil 4: Alanya Tophane Mahallesi halihazır haritası (Çalışma alanı sınır çizgisi yazar tarafından eklenmiştir)

4.1. Yapısal ve Bölgesel Yoğunluk Analizi

Çalışma alanı olarak seçilen tarihi Tophane Mahallesi'nin 1974-2022 yılları arasında yapılaşma yoğunluğu bakımından değişimini belirlemek amacıyla farklı tarihlere ait haritalar üzerinde yapılar işaretlenmiştir. Yapılan bu işaretlemeler sonucu ortaya çıkan şematik analizlerde yapı-kütle değişiminin hangi bölgelerde ve ne şekilde olduğu etken sebepler bağlamında tespit edilmeye çalışılmıştır.

Tablo 1: Yapı yoğunluğu ve dolu-boş analizi

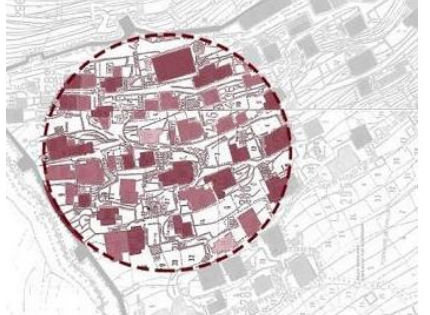
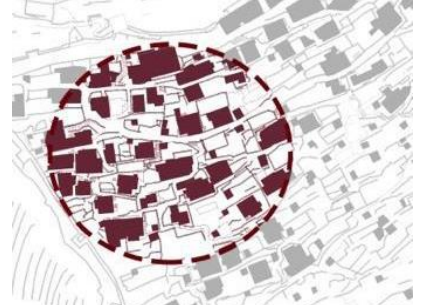
	Yapı Yoğunluğu Analizi	Dolu-Boş Analizi
1974		
1999		
2022		

Not: Kısıtlı imkanlarla yapılan bu çalışmada, farklı kaynaklardan derlenerek kullanılan harita verilerinin nitelik ve nicelik durumları birbirine denk değildir. Bu sebeple haritalar arası farklılıklar gözlenmesi muhtemeldir.

Yapılan analiz çalışmasında elde edilen verilerin karşılaştırılmasıyla yıllar içerisinde bölgede yapılaşma oranının arttığı gözlenmiştir. Yapılaşma eğiliminin özellikle 1974-1999 yılları arasında, bölge için henüz herhangi bir koruma kararının uygulamaya konulmadığı tarihlerde, deniz manzarası yönünde kale duvarlarına yakın bölgelerde arttığı görülmüştür. Bu artış yoğunluğunun özellikle kuzeydoğu yönünde gerçekleşmiş olmasını, tarihi sur içi bölgesine sınırlı da olsa araç girişini sağlayan sur üzerindeki iki kapının da kuzey yönündeki surlarda yer alıyor olması ile ilişkilendirmek mümkündür. Yıllar içerisinde yapı yoğunluğunun arttığı bu alana araç ile ulaşımın, bölgenin diğer alanlarına göre daha kolay olması sebebi ile bu yönde bir değişim gözlenmiştir (Tablo 1). 1999 ve 2022 yıllarına tarihlenen haritaların analiz sonuçlarına bakıldığında ise, bölgeye eklenen taban alanı fazla, büyük ölçekli yapılaşmanın çok az olduğu fakat, küçük boyutlu ve mevcut yapılara ek yapıların bölgeye eklendiği görülmüştür. Elbette ki iki farklı tarih periyodu (1974-1999 ve 1999-2022) arasında gözlenen bu değişim farkının en büyük sebebi 1999 tarihinde kabul edilen 'Alanya Kalesi Koruma Amaçlı İmar Planı' ile bölgedeki yeni yapılaşmaların kontrol altına alınmış olmasıdır. Her ne kadar büyük ölçekli yeni yapılaşmalar kısmi olarak kontrol altına alınmış olsa da eklenti yapıların ve küçük yapılaşmaların engellenemediği görülmüştür.

Yapılan çıkarımları desteklemek amacıyla Tophane Mahallesi'nin seçilen yaklaşık aynı bölgesinin farklı tarihli 3 harita üzerinden hazırlanan ve Tablo 2'de aktarılan analizlerde de 1974-1999 yılları arasında bölgedeki yapı yoğunluğunun yeni eklenen yapılar sonucunda yaklaşık olarak %10,42 oranında arttığını, 1999-2022 yılları arasında ise bölgedeki yeni yapılaşma oranındaki artışın yaklaşık %0,89 olduğu, fakat buna rağmen, mekânsal dokunun yapı eklentileri ile farklılaştığını görmek mümkündür.

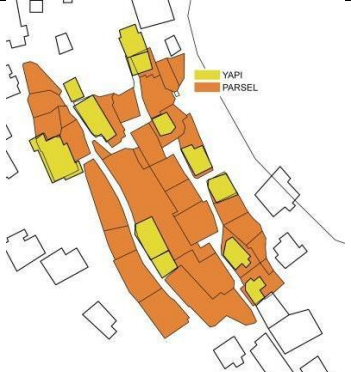

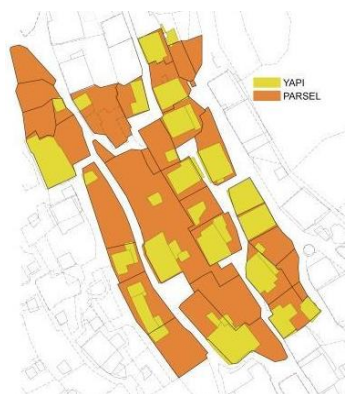
Tablo 2: Bölgesel yoğunluk analizi

	Bölgesel Yoğunluk	%
1974		1974 haritasında yapı kütle yoğunluğunun seçili alana oranını: %16,49
1999		1999 haritasında ise yapı kütle yoğunluğunun seçili alana oranını: %26,91
2022		2022 haritasında ise yapı kütle yoğunluğunun seçili alana oranını: %27,80

4.2. Yapı-Parsel Oranı Analizi

Tarihi Tophane Mahallesi'nin 1974-2022 yılları arasında parsel-yapı oranı ilişkisinde gözlenen değişimi tespit etmek amacıyla yapılan analiz, değişimin boyutuna ilişkin fikir verici nitelikteki referans hesaplamalarla desteklenmiştir. Aynı lejant kullanılarak, 3 harita üzerinde odaklanılan aynı alanlar için yapı ve parsel işaretlemelerinin yapıldığı analizde, bölgenin tarihsel süreç içerisinde geçirdiği değişimin değerlendirilmesi yapılmıştır.

Tablo 3: Yapı-parsel oranı analizi

	Yapı-Parsel Oranı Analizi	Kısmi Sayısal Veriler
1974		Parsel: 4430 m ² Yapı: 1092 m ² Yapı/Parsel: %24,75
1999		Parsel: 4430 m ² Yapı: 1755 m ² Yapı/Parsel: %39,60 Bilinen herhangi bir yapılaşma kontrolünün olmadığı 1974 – 1999 tarihleri arasındaki 25 yıllık zaman diliminde yapı-parsel oranında %15 değerinde bir değişim gözlenmektedir
2022		Parsel: 4430 m ² Yapı: 1982 m ² Yapı/Parsel: %44,75 Koruma İmar Kanununun kabul edildiği tarihten (1999) sonra, bölgeye büyük taban alanına sahip yeni yapıların eklenmesi mümkün olmamış bu sebepten yapı parsel oranındaki artış, büyük kısmını ek yapıların oluşturduğu %5'lik bir değişim gözlenmiştir.

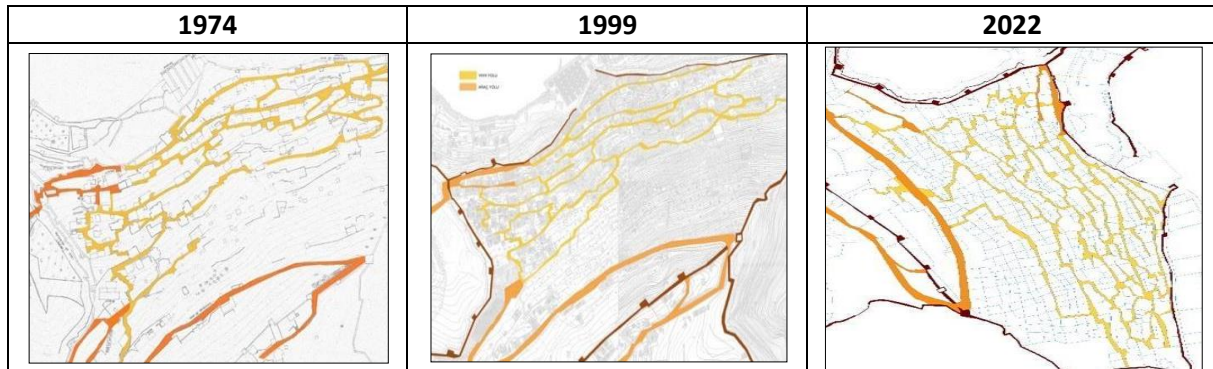
Yapılan analizde bölgenin zaman içerisinde artan yapılaşma oranına paralel olarak, yapı/parsel oranının da arttığı gözlenmiştir. 4430 metrekarelik bir alana sahip odaklanılmış alanının 1974 yılında yapı taban alanı yaklaşık olarak 1092 metrekare iken aynı alanın 1999 yılındaki yapı taban alanı 1755 metrekareye yükseldiği ve parsel-yapı oranının da %24,75'ten %39,6'ya çıktığı görülmüştü. Aynı seçilmiş bölgenin 2022 yılındaki yapı taban alanı 1982 ve parsel-yapı oranı %44,75 olarak hesaplanmıştır. Bu veriler doğrultusunda genel olarak parsel sınırı çizgisine sadık kalınarak gelişen bölge yapılaşmasında, bölgeye 1974-1999 yılları arasında yeni binaların eklenerek parsel-yapı oranının %15 artış gösterdiği, 1999-2022 tarihleri arasında ise Tablo-1 ve Tablo-2'de alınan sonuçları destekler nitelikte büyük taban alanına

sahip yeni bina yapılaşmasından çok, mevcut yapılara eklenti şeklinde yapılan birimlerin varlığında artış gözlemlenmiş, parsel-yapı oranı değişimi %5 olarak tespit edilmiştir. İki tarih periyodu arasındaki bu değişim bir önceki analizde de olduğu gibi Alanya Kalesi Koruma Amaçlı İmar Planı'nın yürürlüğe girmesi ile doğrudan bağlantıdır. Ayrıca 1999-2022 yılları arasında mevcut yapılara ek olarak ilave edilen yarı açık yapıların ağırlıklı olarak deniz/manzara yönünde konumlanmış olmaları, hem konut yapılarında manzara etkisinin önemini hem de Alanya gibi yaz mevsiminin sıcak geçtiği bir bölgede coğrafi koşulların yapılaşmaya olan etkisini gözlemleyebilmek adına önemlidir.

4.3. Yol Bağlantıları Analizi

Bölgenin morfolojik sürecini değerlendirmek amacıyla yapılan analizlerden bir diğeri, alanın yol bağlantıları kurgusunun incelenmesidir. Tophane Mahallesi'nin yaklaşık %60'lara varan eğimli arazi yapısı sebebi ile bölgede düzenli bir yol şeması oluşmamış, arazinin imkân verdiği bölümlerde ve yapıların konumlanışlarına göre düzensiz/organik yollar ortaya çıkmıştır. Bölge içindeki ulaşımın sağlanmasına destek olan yolları; araç yolu, yaya yolu, çıkmaz sokaklar ve merdivenler şeklinde gruplandırmak mümkündür. İlk grupta yer alan araç yolu; bölgede erişimi en kısıtlı olan yol tipidir. Bölgede halihazırda bulunan araç kullanımına açık tek yol, kuzeydoğu surları üzerinde açılmış kemer şeklinde bir kapı ile alana giriş sağlanabilen yoldur. Bu araç yolu ise sadece cami, karakol, okul, muhtarlık gibi kamusal yapılara ulaşımı sağlayacak şekilde sınırlandırılmıştır. Bu yolun haricinde bölgenin iç kısmında yine oldukça sınırlı şekilde, Büyük Rum Kilisesi'ne girişi sağlayan bir araç yolu daha bulunmaktadır. Yaya yolları ise, yapıları desteklemek için yapılmış istinat duvarlarının karşılıklı ilerlemesiyle oluşmuş patika niteliğindeki yollar, arazi eğiminin arttığı kısımlarda ulaşımı sağlamak için kullanılan merdivenler ve bazı yerlerde yalnızca yapının önüne kadar ulaşip sonra devam etmeyen çıkmaz sokaklardan oluşmaktadır. Bu ulaşım unsurları konut yapılarının arasından geçerek alana yayılmıştır.

Tablo 4: Yol bağlantıları analizi

■ Yaya Yolu ■ Araç Yolu

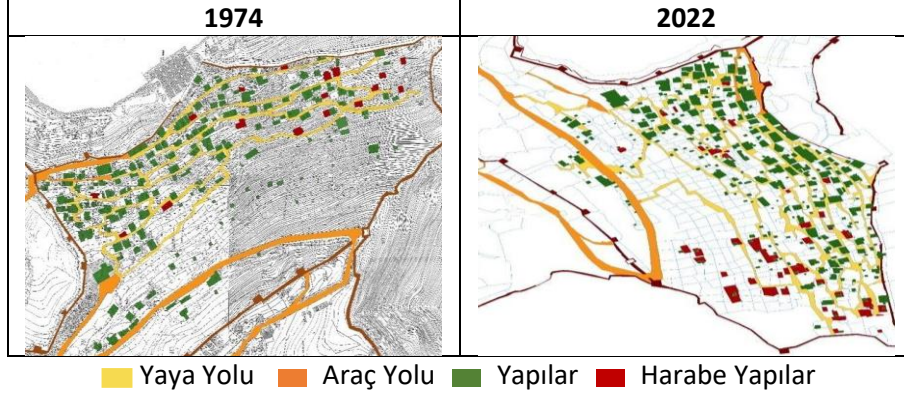
Çalışmanın temel verisini oluşturan haritalar üzerinden yapılan yol analizinde, süreç içerisinde bölgedeki araç yollarının çok büyük oranda hiç değişmediği tespit edilmiştir. Bu durumun sebepleri arasında, sıkışık yapılaşma, eğimli arazi ve 1999 yılında kabul edilen Koruma İmar Planı'nın ulaşım maddesinde yer alan 'alanda trafik ya da yaya trafiği için yeni yol oluşturulmaması, buna karşın; mevcut yol ve patikaların kullanılabilir hale getirilmesi' ibaresi sayılabilir. Bu ibare ile zaten 1987 yılında Tarihi-Kentsel Sit Alanı ve I. Derece Arkeolojik ve Doğal Sit Alanı olarak ilan edilmiş olan bölgede, herhangi bir yeni yol müdahalesinin yapılması engellenmiştir.

4.4. Harabe Yapı Analizi

Tarihi Tophane Mahallesi'nin erişilebilen haritaları üzerinden kullanıma terk edilmiş ve harabe haline gelmiş yapıların tespit edilmesi için 1999 haritasında, Alanya Kalesi Koruma Amaçlı İmar Planı'nda

harabe lejantında belirtilmiş yapılar ve güncel halihazır 2022 haritasında harabe olarak gösterilmiş yapılar işaretlenmiştir. Oluşturulan bu haritalar, yaya ve araç yollarının belirtildiği aynı tarihli haritalar ile karşılaştırılarak ulaşım ağı ile yapıların kullanım dışı kalmaları arasında kurulan bağlantı desteklenmeye çalışılmıştır.

Tablo 5: 1974-2022 yılları arası aktif yapı stokundaki değişim

Yapılan analizler karşılaştırıldığında yıllar içerisinde kullanım dışı kalarak harabe haline dönmüş yapı yoğunluğunun, alanın güney surlarına yakın bölgelerde olduğu tespit edilmiştir. Bu durumun, araç ile ulaşımın zor olduğu kesimlerdeki yapıların yaşam alanı olarak tercih edilmemesi ve zaman içerisinde terk edilmesinden kaynaklandığı sonucuna ulaşılmıştır.

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Yapılan analiz ve tespitlerin sonuçları, dönüşümün belirleyicisi ve yönlendiricisi olduğu düşünülen parametreler doğrultusunda değerlendirilmiş, bu parametreleri ortaya çıkaran sosyal, kültürel, coğrafi vb. olgular hakkında çıkarımlar yapılmıştır. Elde edilen veriler doğrultusunda, bölgenin tarihi konut dokusunda 1974-2022 yılları arasındaki yaklaşık 50 yıllık bir zaman dilimi içerisinde morfolojik anlamda dönüşüm geçirdiği görülmüştür. Süreç içerisindeki tespit edilen en önemli değişimler şüphesiz ki bölge için bir dönüm noktası niteliği taşıyan Alanya Kalesi Koruma Amaçlı İmar Planı'nın kabul edilmesinden önceki ve sonraki dönemler arasındadır. İlk olarak, bölgede gözlemlenen yapı yoğunluğundaki artışın, eğilim gösterdiği kısımların araç girişinin sağlandığı kale duvarına yakın olmasını değişen yaşam koşullarına adaptasyonun kentsel dokuya etkisi şeklinde değerlendirmek mümkündür. Bölgedeki yapılara zaman içerisinde eklenen yapı eklentilerin ağırlıklı olarak manzara yönüne konumlanmış olması ise, coğrafi durumun bölge yapılaşmasına olan etkisini açıkça göstermektedir. Yine benzer şekilde coğrafyanın bir etkisi olarak alandaki araç ve yaya yol bağlantılarının zaman içerisinde çok büyük değişimler göstermemesi, topografik olarak eğimli ve sıkışık olan bölgenin bu dokusunun korunmasına neden olmuştur. Alanya Kalesi Koruma Amaçlı İmar Planı yürürlüğe girdikten ve yapılaşmaya çeşitli kısıtlamalar getirildikten sonra bölgeye eklenen yeni yapı sayısının, planın kabulünden önceki zamana kıyasla yok denecek kadar az olması ancak bununla birlikte mevcut yapılara eklenmiş olan niteliksiz eklerin oranındaki artış, koruma planlarının tarihi bölgelerdeki dönüşümü etkilediğini göstermektedir.

Koruma amaçlı imar planlarının tarihi kentsel sit alanlarında dönüşüme olan etkisinin analizler aracılığı ile tespit edilmeye çalışıldığı bu makalede, analizlerin değerlendirmesi yapıldığında, bölgedeki koruma amaçlı imar planının ve uygulamalarının olumlu etkileri olduğu ancak bu etkilerin yetersiz kaldığı da görülmüştür. Tarihi dokunun coğrafi yapısı, zamanla sağladığı hizmetler ve yaşam koşulları, değişen fonksiyonel ihtiyaçları ve dış çevre ile etkileşim derecesi belirleyici olmuştur. Yapı-parsel oranları artsa da olumlu etkilerden biri bölgedeki yeni yapılaşmanın, kısıtlamalarla kontrol altına alınması ve özgün sokak dokusunun korunmasıdır. Fakat, bu durum öte yandan yapılara eklenen niteliksiz eklerin

artmasını da beraberinde getirmiştir. Tarihi yapılarda görülen turizm odaklı işlev değişikliği çalışmaları, yapıların günümüz koşullarına adaptasyonunun sağlanması amacıyla özgün cephe kurgularının bozulmasına neden olmuştur (Çelebi Karakök ve Arı, 2021). Yapılan bu tespit, tarihi bölgelerin dönüşüm sürecinde yapıların cephe özgünlüklerinin korunması meselesinin, koruma amaçlı imar planları ile kontrol altına alınması gerektiğini vurgulamaktadır.

Fakat, korumanın derecesi ve uygulamadaki verimliliği, korunması gereken tarihi dokunun özelliklerine de bağlıdır. Özellikle bu çalışma kapsamında seçilen alanın bir yandan kısıtlı bir gelişim göstermesi bir yandan 21. yüzyılın ihtiyaçlarına turizm ile cevap vermek durumunda kalması, diğer bir yandan da yerleşik nüfusun konut ihtiyaçlarının sağlanması üçgeni içinde sıkıştığı görülmektedir. Bu bağlamda koruma amaçlı imar planları uygulamada ikinci planda ve yetersiz kalabilmektedir. Bu deneyimden yola çıkarak, morfolojik dönem incelemesi ile yapılan bu karşılaştırmalı analiz üzerinden tarihi dokuların korunmasına ilişkin elde edilen sonuç ve çıkarımlar aşağıdaki gibi sıralanabilir:

- Koruma amaçlı imar planı etkisinde tarihi çevrelerin korunması önemli olup, uzun vadede korunacak tarihi dokunun mevcut niteliği ve ileride karşılanması öngörülen beklentiler üzerinden geliştirilmesi önemlidir.
- Sur ile çevrelenmiş tarihi dokular fiziksel karakterlerinden dolayı değişime ve büyümeye açık bir yapıya sahip olmadığından, morfolojik açıdan bir dönüşüm beklentisi koruma amaçlı imar planları ile kapsamlı yönetilemeyebilir. Bu açıdan daha küçük ölçekli değişimlere ilişkin ek tedbirler alınması gerekebilir.
- Koruma amaçlı imar planlarının, tarihi çevrelerde değişim ve dönüşüme etkisi, etki derecesi bölge bazlı farklılıklar gösterse de yadsınamaz. Fakat, uzun dönemde etki sonuçlarının tahmin edilebilirliği önem taşıdığından, bu çalışmada denemesi yapılan morfolojik dönem incelemelerinin de sistematik olarak yapılarak sürecin daha etkili yürütülmesi mümkün olabilir.
- Morfolojik dönem incelemesi yapmaya imkân veren, ulaşılabilecek en eski tarihli kaynakların günümüze yakın zaman dilimlerine ait olması, kapsamlı bir karşılaştırma yapmaya engel olsa da, uzun vadede bu yöntemin, dönüşümün yönetilmesi açısından faydalı olacağı düşünülebilir. Yapılacak karşılaştırmalarda etki ölçeğinin de belirlenmesi önemli olacaktır. Çünkü yapı ölçeğinden kent bütününe kadar koruma amaçlı imar planlarında belirlenen amaç ve hedeflerin nasıl gerçekleştirileceği ve denetleneceği belli değildir (Yenigün Ölmez, 2021; Taşmektepligil ve Polat, 2021). Bu bağlamda, yapı ölçeği için ayrı, sokak ve mahalle ölçekleri için ayrı mekânsal parametreler geliştirilmesi önemlidir. Ayrıca, mekânsal ölçeklere paralel şekilde üretilen planların kademeli olarak birlikte çalışması gerektiğine vurgu yapılmaktadır (Taşmektepligil ve Polat, 2021).

Bu makalede, morfolojik dönem incelemesi kapsamında kent ve yapı ölçeğinde gözlemlenen değişimler aktarılarak bir karşılaştırma yapılmaya çalışılmıştır. Benzer çalışmaları farklı ölçekler için yeniden kurgulayarak, 'çok ölçekli' formatta daha kapsamlı karşılaştırmalar elde etmek üzere yapmak mümkündür. Çalışma sürecinde araştırmayı sınırlayan etmenlerden biri olarak bölgeye ait 1974 tarihli haritanın yapı çeşitleri üzerine sunduğu bilgilerin diğer haritalar kadar detaylı olmamasıdır. Bu sebeple çalışmada çeşitli kısıtlamalarla karşılaşılmış ancak edinilen materyallerin imkanları maksimum oranda kullanılmaya çalışılmıştır. Ulaşılabilen en eski haritaların tarihinden kaynaklı diğer bir araştırma kısıtı ise yol ağları analizinin etkisinin net ölçülemedesidir. 50 yıllık süreçte, yol ağlarının yoğun bir tarihi doku stoku arasında harabe yapı stokunda artma görünmesine rağmen uğrayacağı değişim kısıtlıdır. Fakat, araştırma, tarihi dokularda gerçekleştirilmesi planlanan restorasyon / yenileme kararlarına fikir verici nitelikte olması açısından önemlidir. Özellikle harabe yapıların günümüz koşullarında tarihi dokunun etkileşiminin azaldığı, ulaşımın zor olduğu bölgelerinde yoğunlaşıyor olması, koruma amaçlı imar planlarının bu bölgelerde etkin kullanımı artıracak şekilde şekillenmesi gerekliliğini göstermektedir. Paralel olarak, kullanım yoğunluğunda denge kurularak (hem yaya hem araç), tarihi dokunun bir bütün

olarak korunması sağlanabilecektir. Genel olarak, Avrupa kökenli yapılan benzer çalışmalar olmasına rağmen Türkiye bu yönde çalışmaların 2015 yılı sonrasında artış gösterdiği göz önüne alındığında literatüre envanter oluşturması ve metodolojinin Türk kentleri üzerinde test edilmesi açısından bu çalışma önemlidir. Yapılan çalışmanın turistik gelişim alanı olan bölgelerde tarihi mahallelerinin restorasyon / yenileme projelerine rehber oluşturması için altlık teşkil edecek nitelikte olup, özellikle sur içi bölgelerindeki gelişimin hangi parametrelerce dönüşümü ne şekilde etkilediği üzerine çalışmaların daha uzun morfolojik dönüşüm süreçleri üzerinden geliştirilmesi gerektiği önerilmektedir.

Etik Standart ile Uyumluluk

Çıkar Çatışması: Yazarlar herhangi bir çıkar çatışmasının olmadığını beyan eder.

Etik Kurul İzni: Bu çalışma için etik kurul iznine gerek yoktur.

Finansal Destek: Finansal destek alınmamıştır.

Teşekkür: Alanya Belediyesi İmar ve Şehircilik Müdürlüğü

KAYNAKÇA

Ahunbay, Z. (1996). *Tarihi Çevre Koruma ve Restorasyon*. İstanbul: YEM Yayınları.

Akyüz Levi, E. & Genç, U.D. (2018). 19. Yüzyıldan Günümüze İzmir'in Morfolojisindeki Değişimde Tarihi Dokuların Yeri. "DeğişKent" Değişen Kent, Mekân ve Biçim Türkiye Kentsel Morfoloji Araştırma Ağı II. Kentsel Morfoloji Sempozyumu, 471–492.

Büyükgüllü, M. N., & Eres, Z. (2022). Topkapı (Millet) Caddesi Çevresindeki Mahalle Dokularının Dönüşümünün Tarihi haritalar Üzerinden Değerlendirilmesi. *Türkiye Kentsel Morfoloji Ağı*, (III. Kentsel Morfoloji Sempozyumu Bildiriler Kitabı, Ankara), 295–312.

Caniggia G. & Maffei, G.L. (1979). *Composizione architettonica e tipologia edilizia/1 Lettura dell'edilizia di base (Architectural Composition and Building Typology: Interpreting Basic Building)*, Venezia: Marsilio Editori.

Chen, F. & Thwaites, K. (2013). *Chinese Urban Design: The Typomorphological Approach*, Surrey: Ashgate.

Conzen, M.R.G. (1960). *Alnwick, Northumberland: A Study in Town-Plan Analysis*. London: George Philip & Son Ltd.

Conzen, M.R.G. (1988), *Morphogenesis, Morphogological Regions and Secular Human Agency in the Historic Townscape as Exemplified by Ludlow* , D. Denecke, G. Shaw (Editörler.), *Urban Historical Geography: Recent Progress in Britain and Germany*, Cambridge University Press, Cambridge, 253-72. Çelebi Karakök, E. & Arı, N.G. (2021). Yeniden İşlevlendirme Uygulamalarında Özgünlük Kayıplarının Araştırılması: Geleneksel Alanya Konutları Örneği. *Düzce Üniversitesi Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 1802–1825. <https://doi.org/10.29130/dubited.910812>

Conzen, M.R. (1960). *Alnwick Northumberland: A Study in Town Plan Analysis*. Londra: Institute of British Geographers Publication.

Demir, N. (2004). Alanya Kültürünün Dünü Bugünü ve Geleceği. F. N. Koçak ve H. Yetkin, *Alanya Tarih ve Kültür Seminerleri III*, 30–34.

Ekici, S. C. & Şahin Güçhan, N. (2022). Kent Dokusunda Tarihin İzlerini Aramak: Bir Osmanlı Kenti Olarak Kars. *Türkiye Kentsel Morfoloji Ağı*, (III. Kentsel Morfoloji Sempozyumu Bildiriler Kitabı, Ankara),

231–251.

- Evci, Ş. (1993). Tophane Mahallesi ve Özellikleri. *Alanya Tarih ve Kültür Seminerleri*, 271–272.
- Gokce, D. & Chen, F. (2018). Sense of place in the changing process of house form: Case studies from Ankara, Turkey. *Environment and Planning B: Urban Analytics and City Science*, 45(4). <https://doi.org/10.1177/0265813516686970>
- Gokce, D. & Chen, F. (2019). A methodological framework for defining ‘typological process’: the transformation of the residential environment in Ankara, Turkey. *Journal of Urban Design*, 24(3). <https://doi.org/10.1080/13574809.2018.1468215>
- Güneş, Z. & Gökce, D. (2022). Dağınık Planlı Kent Dışı Genç Üniversite Yerleşkelerinde Büyüme ve Gelişme: Düzce Üniversitesi Konuralp Yerleşkesi Örneği. *Düzce Üniversitesi Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 10(2), 847-861.
- Güngör, İ. N. & Gökce, D. (2022). Tipo-morfolojik Dönüşüm ve Kullanıcı Tercihleri Üzerinden Covid-19 Sonrası Alışveriş Merkezi Tasarımına İlişkin Bir Değerlendirme: Bulvar Avm Örneği, Samsun. *Türkiye Kentsel Morfoloji Araştırma Ağı III. Kentsel Morfoloji Sempozyumu*, 665–688.
- Gürer, T. K. (2016). Typomorphology: Discover the Structure of Urban Space. *İdealkent*, 18, 8–21. <http://idealkentdergisi.com>
- Hacıkura, N. (2002). *Alanya’da Müftüoğlu Evi Restorasyon Projesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.
- Halaç, H. & Demir, İ. (2017). Alanya Geleneksel Tophane Evlerinin Cephelerinde Mimari Eleman ve Malzemenin Dönüşümü. *Art-e Sanat Dergisi*, 10 (20), 601-629.
- Hıdıroğlu, M. (2019). *Tarihi Bir Kentin Morfolojik Gelişiminde Plan Kararlarının Etkisi: 1938-2015 Döneminde Gaziantep Örneği*. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi.
- ISUF Glossary, (t.y). International Seminar on Urban Form Glossary, <https://www.urbanform.org/glossary.html>
- Kapancı, M. (2008). *Alanya Kaleiçi Evleri*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü. Konya.
- Konyalı, İ. H. (1946). *Alanya-Alaiyye*. İstanbul: Ayaydın Basımevi.
- Kubat, A. S. & Topçu, M. (2009). Antakya ve Konya tarihi kent dokularının morfolojik açıdan karşılaştırılması 1. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6(2), 334–347. <http://www.insanbilimleri.com>
- Küçük Çalışkan, E. & Kubat, A. (2016, March). *Tarihi Kent Dokularında Morfolojik Bölgeleri Belirlemek: Tarihi Yarımada-Aksaray Örneği*.
- Önge, M. (2018). Tarihsel Süreçte Konya Kent Morfolojisinin Gelişimi. “DeğişKent” Değişen Kent, Mekân ve Biçim Türkiye Kentsel Morfoloji Araştırma Ağı II. *Kentsel Morfoloji Sempozyumu*, 455–468.
- Özden Örnek, E. (2006). “Kentsel Sit Alanı” İlanı “Mutlak Korunuyor” Anlamına Geliyor Mu? *Gazi Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 21(4).
- Özgür, T. & Kocatürk, F. (2018). Ordu Kentsel Sit Alanının Doku Özellikleri Üzerine Bir İnceleme. *Cihannüma: Tarih ve Coğrafya Araştırmaları Dergisi*, 4(2). <https://doi.org/10.30517/cihannuma.505532>
- Palaz, S. (2010). Alanya İçkale Kilisesi: Tarihlendirilmesi ve Restitüsyonu Üzerine Bir Mimari Değerlendirme, Ankara Üniversitesi, Sanat Tarihi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.

- Sakar, S. & Ünlü, T. (2018). Kentsel Mekânın Değişimi ve Karakter Oluşumu; İzmir Tarihi Kent Merkezi Örneği. *"DeğişKent" Değişen Kent, Mekân ve Biçim Türkiye Kentsel Morfoloji Araştırma Ağı II. Kentsel Morfoloji Sempozyumu*, 417-434.
- Sınmaz, S. & Özdemir, H.A. (2016). *Türkiye Şehir Planlama Pratiğinin Kentsel Morfoloji ve Tipoloji Üzerindeki Etkileri, Siverek Kenti İçin Bir Öz Değerlendirme. İdealkent*, 18(7), 80-115.
- Şener, H. (1984). *Alanya'da Geleneksel Konutlar*. İstanbul: İTÜ Mimarlık Fakültesi Baskı Atölyesi.
- Tanyeli, U. (1987). *Anadolu Türk Kentinde Fiziksel Yapının Evrim Süreci*. İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Taşmektepligil, S.K. & Polat, E. (2021). Planlama Hiyerarşisinde Koruma Amaçlı İmar Planlarının Konumlanması:Germir-Kayseri Örneği. *Mimarlık Bilimleri ve Uygulamaları Dergisi*, 6(1), 301-316.
- Whitehand, J. & Gu, K. (2007). Urban conservation in China: Historical development, current practice and morphological approach. *Town Planning Review*. 78(5), 643-670.
- Whitehand, J. (2007). Conzenian Urban Morphology and urban Landscapes. Proceedings, 6th International Space Syntax Symposium, İstanbul, ii-01-ii-09.
- Yenigün Ölmez, H. Z. (2021). Koruma Amaçlı İmar Planlarının Planlama Sonrası Sürecine Dair Bir İnceleme, Edirne Örneği. Trakya Üniversitesi, Mimarlık Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- Yetiş, R. & Turcan, Y. (2018). Safranbolu Kent Formunun Tarihsel Serüveni ve Morfolojik İncelemesi. *"DeğişKent" Değişen Kent, Mekân ve Biçim Türkiye Kentsel Morfoloji Araştırma Ağı II. Kentsel Morfoloji Sempozyumu*, 495-515.
- Yücel, A. (1979). Mekân okuma aracı olarak tipolojik çözümleme. *Çevre, Yapı ve Tasarım*.
- Zafer Cömert, N. & Önal Hoşkara, Ş. (2018). Tipo-morfolojik Analiz Yöntemi: CMC Endüstri Bölgesi Örneklem Çalışması, Kuzey Kıbrıs. *"DeğişKent" Değişen Kent, Mekân ve Biçim Türkiye Kentsel Morfoloji Araştırma Ağı II. Kentsel Morfoloji Sempozyumu*, 257-270.

EXTENDED SUMMARY:

Throughout history, historical settlements have undergone a variety of structural and urban changes in response to shifting social demands and living conditions. It is therefore crucial to take conservation more seriously, in the fortified historical urban settlements, especially those - dominantly residential and listed as historical urban conservation areas. Due to changing requirements and living conditions of the local population as well as an increase in tourist activity, it is becoming more challenging to maintain and transfer on the cultural heritage of these areas. Urban morphology analysis may be used to identify these modifications that have been seen in historical places and to ascertain the dynamics of these transformations. Urban morphology is a burgeoning topic of study that makes it possible to comprehend residential communities' spatial characteristics and placement by dissecting its component parts (Hıdıroğlu, 2019). Because of this characteristic, urban morphology is utilised as a significant assessment technique in conservation research, historical origin analysis, assessing how urban textures are changing over time, and evaluating historical buildings (Kubat and Topçu, 2009). However, morphogenetic and analytical techniques have not provided enough theoretical and practical support for the phenomena of urban conservation, and research have only been conducted in European cities (Whitehand and Gu, 2007). The methodology that is most notable in these studies is the identification of the directions of growth and development of the historical texture at the higher scale by using the reference maps from various historical periods. One may argue that the primary goal

of the relevant studies is to ascertain how the interventions undergone during such processes have affected the urban fabric. Thus, this study aims to ascertain how the dynamics impacting the morphological transformation of the areas located in fortified historical settings play a part in the adaptation process through the morphological period analysis. In this regard, fortified Tophane Neighbourhood in the Kaleiçi district of Alanya was selected as the case study location. It was designated as a First Degree Archaeological and Natural Protected area in 1987 as well as a Historical Urban Conservation Area. The process of the region's transformation was studied in the instance of the earliest available map of the area from 1974. The morphological transformation was traced over the maps of three consequent years: 1974-the oldest available map of the region; 1999-when the Conservation Ordinance Plan was announced; and 2022-its current zoning plan. Although tourism, the adaptation process to climate and geography, the changing lifestyles, and socio-cultural factors affect the transformation process of the chosen study area, these years also allowed us to compare the situation before and after the 1999 conservation-led zoning plan. To facilitate an analysis of the 1974 map, a legend denoting the current structures in the area was constructed. Buildings were classified and organised in the 1999 map into three categories: new construction that would be regulated and demolished, destroyed buildings, and cultural treasures and examples of civil architecture. This classification made it possible to ascertain the state of the structures that remained and those that were later added to the region throughout the 25-year period between 1974 and 1999. The present 2022 map underwent a similar analysis, and the buildings that are now in place were identified. In order to base and visualize the morphological change of the study area, building density analysis, building-parcel ratio analysis and road connection analyses were carried out. In the building density analysis carried out to determine the construction activities that lasted approximately 50 years, evaluations were made based on regional differences within the boundaries of the study area and the effective reasons for these differences. During the process, the structure-parcel ratio analysis, which was carried out to determine the relationship between the construction activities in the region and the parcel boundaries, was evaluated based on the changes observed in the selected region, corresponding to the same location on each map. Road analysis maps were prepared in order to make comparisons regarding the changes in road connections in the historical process of the region from 1974 to the present. According to the data collected, it was found that between 1974 and 2022, the region's historical housing texture underwent a morphological shift during a roughly 50-year period. The most significant alterations found during the process are definitely those that occurred before and after the introduction of the Alanya Castle Conservation Development Plan. Especially during the 1999 Development Plan, the most obvious physical impacts identified on the transformation are as follows: the decreased new construction rate, the increased unqualified building mass and the regional density towards the South, especially near the castle wall where vehicle access is available, and the permeability and connectivity of pedestrian access. Upon evaluating the analyses, it also becomes evident that while conservation zoning plans and practises have some good benefits on the area, they are not very significant. However, the degree of protection and its efficiency in practice also depend on the characteristics of the historical texture that needs to be protected. In particular, the area selected within the scope of this study appears to be stuck in the triangle of the limited development, having to respond to the needs of the 21st century together with tourism, and providing the housing needs of the resident population. To conclude, under the protection of conservation zoning plans, historical settings must be preserved; historical textures must be developed with long-term preservation in mind, taking into account both their existing quality and future expectations. The impact of conservation-oriented development plans on the transformation of historical environments cannot be denied, even though the degree of impact varies from region to region, from a smaller scale to a larger scale. However, since the predictability of long-term effect results is important, it may be possible to carry out the process more effectively by systematically conducting the morphological period examinations attempted in this study.